

Buurtijd of een β per uur

Wim Deprez en Erica van Hylckama

*Het belangrijkste aan Buurtijd? Dat alles wat met Buurtijd te maken heeft, **positief** is! Buurtijd vertrekt van de talenten en mogelijkheden van mensen. Tegelijk stimuleert het ontmoetingen tussen buurtbewoners, wordt het sociaal weefsel in de buurt versterkt en worden taken, die niet opgelost geraken, aangepakt.*

Buurtijd werd als ruilsysteem door Buurtwerk Posthof vzw in het leven geroepen. Posthof is een warme thuis voor iedere Berchemnaar en heeft bijzondere aandacht voor mensen uit kwetsbare doelgroepen. Mensen komen naar Posthof om te werken, te leren en om andere mensen te ontmoeten. In de verschillende projecten versterken onze doelgroepen zichzelf en verruimen hun maatschappelijke participatie. Tegelijk organiseert Posthof een laagdrempelige dienstverlening voor de buurt: er staan computerklassen ter beschikking, we voorzien peuteropvang voor kinderen uit kwetsbare doelgroepen, goedkope en gezonde maaltijden, een vormingsaanbod, moestuinen voor buurtbewoners en er wordt gepoetst bij niet-commerciële organisaties.

Berchem is een dichtbevolkt district binnen de Stad Antwerpen (7.500 pers/km² in Berchem t.o.v. 5.500 pers/km² in Antwerpen). Het gebied wordt doormidden gesneden door de Singel, de Ring en de treinlijn Berchem-Antwerpen. De aanwezigheid van een groot aantal kantoren kleurt het openbaar domein sterk in. Het autoverkeer is alom aanwezig, letterlijk in het straatbeeld, en figuurlijk door de voortdurende geluidsoverlast van de Ring. Het District heeft weinig groene ruimtes en mist voldoende speelgelegenheid voor de kinderen.

De bevolking bestaat voor 40% uit mensen van allochtone afkomst (tegen 45% in Antwerpen) en is sterk vergrijsd. Er is veel eenzaamheid onder de oudere bevolking die vooral in Berchem in appartementsgebouwen aan de buitenkant van de Singel woont.

Uiteraard herkennen we in Berchem de ruimere maatschappelijke tendensen: toename van armoede, werkloosheid bij jongeren en psychisch lijden onder invloed van burn-out, stress of uitsluiting.

In 2014 startte het project Buurtijd. Het is een laagdrempelig en toegankelijk ruilsysteem waarmee mensen uit Berchem beroep op elkaar doen voor allerhande taken. Het zijn taken waarvoor mensen moeilijk of zelfs geen antwoord vinden. Of omdat de taken klein zijn (denk aan het ophangen van een kader) of dringend (ik ben ziek, wie kan er nu even naar de apotheek) of omdat deze taken niet thuis horen op de reguliere arbeidsmarkt (wie weet er welke boeken interessant zijn, wie kan mij helpen vlotter Nederlands te spreken). Na twee jaar is Buurtijd uitgegroeid tot een netwerk van ruim 200 buurtbewoners. Als ruilmunt gebruiken we de β ('Buur') die staat voor één uur inzet. Een β voor een uur dus.

Buurtijd wordt gebruikt voor hulp bij huiswerk, leren parkeren, boodschappen, computerhulp, leren werken met een smartphone, hulp bij vreemde talen, poezenoppas, het uitlaten van honden, kleine klusjes, Nederlandse conversatie, koken en bakken, feesten, leren breien, verhuishulp, advies over planten, hulp in de tuin, vervoer naar containerpark, ... Daarnaast krijgt heel wat materiaal binnen Buurtijd een tweede leven of wordt gereedschap, keukengerief, ... uitgeleend tegen β . Het is tevens mogelijk met β naar theater te gaan, een moestuintje in de buurt of een vergaderzaal te huren. Op deze manier zijn er tot nu toe 5.600 β uitgewisseld in 2.800 transacties. Hier moet iemand 2 jaar en 9 maanden voltijds voor werken! Vergeet niet dat het hier meestal over taken gaat, die anders niet zouden gebeuren omdat ze in de reguliere economie geen 'waarde' hebben.

Naast individuele buurtbewoners zijn er ook 26 organisaties actief binnen Buurtijd. De β wordt hier gebruikt als instrument voor de samenwerking en als aanvulling op het reeds actieve vrijwilligersbestand. Zo vond een lagere school binnen Buurtijd een Sinterklaas en ging er een teamvergadering van een sociale organisatie door in een theaterwerkplaats, beiden lid van Buurtijd (de huur werd hier gewaardeerd met β . Inderdaad 'gewaardeerd' en niet betaald, we houden ons liefst ver van het gangbare economisch denken). De deelname van organisaties is een grote meerwaarde voor het systeem, aangezien zij veel uitwisselingen initiëren.

Buurtbewoners leren elkaar binnen Buurtijd *kennen en waarderen*. Voor heel wat deelnemers is het verruimen van het sociaal netwerk een belangrijke meerwaarde. Buurtijd stimuleert daarbij de 'niet-evidente ontmoetingen': mensen komen door een uitwisseling in contact met mensen buiten de 'eigen groep'. Zo wordt de kloof gedicht tussen jong en oud, tweeverdieners en mensen die in armoede leven, mensen van allochtone en van autochtone afkomst, gezond en gehandicapt of ziek,

Buurtijd is er voor *iedereen*. De helft van de deelnemers zijn mensen uit sociaal kwetsbare situaties. Zo zijn er mensen met een beperking of ziekte, mensen die weinig Nederlands spreken, mensen die in armoede leven en mensen zonder werk. Ook de talenten en mogelijkheden van deze deelnemers worden ingezet. Een man met een beperking leert iemand schaken, een vrouw met een niet-aangeboren hersenletsel doet een flyerronde voor een sociale huisvestingsmaatschappij, een vrouw helpt een hoogbejaard koppel op de tram zodat ze nog eens een terrasje kunnen doen, ... zo zijn er nog veel positieve voorbeelden te geven.

Mensen die om persoonsgebonden redenen géén β kunnen ontvangen, nemen toch deel aan Buurtijd. Het Sociaal Fonds, dat speciaal voor deze mensen in het leven werd geroepen, bevat β die andere deelnemers schenken. Zo werd er met de hond gewandeld van een 90-jarige demente vrouw en ontving een persoon met ernstige psychische problemen hulp bij een verhuis.

Doelstellingen

Binnen Buurtcentrum Posthof, dat in 2017 reeds 40 jaar als laagdrempelige ontmoetingsplaats in Berchem actief is, ervaren we dagelijks bij onze bezoekers de gevolgen van de jachtige, stresserende en sterk competitieve maatschappij waarin wij leven. Wij worden geconfronteerd met mensen die *uitvallen*, die niet of niet meer mee kunnen. Het gaat hier om mensen die geen werk vinden, die zich nutteloos voelen en ontmoedigd raken, om mensen met een psychische kwetsbaarheid, mensen met een beperking of handicap, senioren met een klein sociaal netwerk, mensen die in armoede leven, ... Daarnaast brengt de vergrijzing een ongeziene eenzaamheid met zich mee.

Buurtijd zet in op de volgende doelstellingen:

- **Versterking van de sociale cohesie.** Door Buurtijd leren mensen elkaar kennen, ook mensen uit een andere sociale groep en verruimen mensen hun sociaal netwerk.
- **Empowerment.** Door deelname aan Buurtijd versterken de deelnemers zichzelf. Buurtijd vertrekt immers vanuit de talenten van mensen, ook die van mensen uit kwetsbare doelgroepen. Door iets voor een ander te doen, versterkt men het gevoel voor eigenwaarde.
- **Ecologie.** Door Buurtijd krijgen spullen een tweede leven, ze worden hersteld, geruild of hergebruikt. Daarnaast worden voedseloverschotten benut in plaats van weggegooid.

Buurtijd is naast haar kernactiviteiten de motor van een aantal goed draaiende nevenprojecten. Er is een maandelijks tweedehands **boekenmarktje** met een uitgebreide collectie die afkomstig is van de lokale bibliotheek, van Buurtijd-deelnemers en van enkele boekenhandelaars. Bezoekers kunnen tegen β boeken mee naar huis nemen.

Een wekelijks **voedingsmarktje** voorziet Buurtijd-deelnemers met een verhoogde tegemoetkoming van voedseloverschotten; groenten, brood, zuivel, ... Winkelen gebeurt hier dus in β . De voedseloverschotten zijn afkomstig van een zevental handelaars in de buurt. Het gaat om goederen die niet meer verkocht worden omdat de verpakking beschadigd is, er een overaanbod is of de uiterste houdbaarheidsdatum dreigt te verlopen. Allemaal eten dat nog perfect in orde is maar dat normaal in de vuilnisbak belandt. Ook levert het Posthof-project 'Moestuinen in de stad' zelf gekweekte biogroenten, vers geogst uit serres of de tuin aan het voedingsmarktje.

Een **kledingmarktje** waar de Buurtijd-deelnemers tegen β kleding kunnen ruilen en laten herstellen, staat in de startblokken.

Sedert 2016 gaat er een maandelijks **volkskeuken** door op Posthof. Hier worden voedseloverschotten en vers geogste groenten omgetoverd tot voedzame maaltijden. Je kan komen eten met β .

Sinds het begin van Buurtijd bieden we de deelnemers de kans elkaar beter te leren kennen tijdens verschillende **groepsactiviteiten**. Er was een Buurtijd-picknick, een Repair Café, een spelletjesavond, een aantal tweedehandsmarktjes en een klerenruil.

Complementaire munten

Buurtijd is een complementaire munt. Wereldwijd zijn er verschillende voorbeelden. In 2000 werden 2500 systemen geteld in ruim 10 verschillende landen, waarvan 400 alleen al in het Verenigd Koninkrijk. Complementaire munten zijn, precies als regulier geld, een afspraak en vertrouwenskwesitie tussen mensen.

Er bestaan twee soorten complementaire munten: de munten die convertibel zijn met de gangbare munt en waar dus de waarde van een complementaire munt gelijkgesteld is met die van de dollar, euro, ... Bijvoorbeeld: 10 Torekes staat voor één euro. Daarnaast bestaan er tijdsmunten, bijvoorbeeld Buurtijd met zijn richtlijn van 1 β per uur.

Complementaire munten streven een ander doel na dan het reguliere geld dat in essentie gedreven wordt door winstbejag. Mensen vinden via complementaire munten oplossingen voor milieuproblematieken, de vergrijzing van de bevolking en de toename van armoede voor grote groepen mensen.

Zo word je in Gent gewaardeerd in Torekes, als je bijvoorbeeld iemand die hulpbehoevend is gaat helpen. Met die Torekes kan je een volkstuintje huren dat niet met euro's kan betaald worden. Je kunt met de Torekes ook een brood kopen. In Amerika kun je Timedollars verdienen door je burens te helpen. De Timedollars kun je uitgeven voor je eigen behoefte aan sociale hulp, maar ook doorspelen aan je bejaarde ouders... .

Met de E-portomonnee willen verschillende gemeentes in Limburg de bevolking tot meer milieubewust handelen stimuleren. Dit geldt ook voor de Ecoiris in Brussel.

Complementaire munten bestaan reeds lang zonder dat dit zo genoemd werd, denk bijvoorbeeld aan de punten die je als klant kan sparen bij diverse winkels, de A-kaart van de Stad Antwerpen, de vroegere Fort zegeltjes, de punten bij de Gezinsbond.

Buurtijd vond bij de projectontwikkeling inspiratie in het werk van Bernard Lietaer, tijdens gesprekken met Hans Luyten en Hugo Wanner, specialisten ter zake en bij LETS.

LETS staat voor Local Exchange Trading System, dat zijn oorsprong vond in Vancouver in een context van de sociale beweging van de jaren 1960 – 1970. In een periode van economische instabiliteit en onder invloed van de hippiebeweging, ontwikkelde Michael Linton samen met David Weston in 1976 een eerste ruilsysteem dat ze 'Community Exchange' doopten. Deze voorloper van het LETSsysteem was gebaseerd op het ruilen van tijd. Aanvankelijk kende dit systeem weinig succes.

Pas met het wegvallen van economische activiteit in het begin van de jaren 1980 kregen de ideeën van Michael Linton bijval. De hoge werkloosheid en financiële onzekerheid inspireerden hem tot de oprichting van een eerste LETSgroep in 1983. Hiermee wou

hij de werkloze bevolking in staat stellen om in haar levensonderhoud te voorzien. De voordelen uitten zich bovendien niet enkel op economisch vlak maar ook op sociaal vlak.

Intussen is LETS een wereldwijd ruilsysteem: de LETSgroepen schieten als paddenstoelen uit de grond! De groepen zijn vaak lokaal georganiseerd, democratisch opgesteld met een horizontale structuur en altijd zonder winstoogmerk.

Buurtijd is het beste te vergelijken met LETS Sint-Niklaas, waar kwetsbare deelnemers extra begeleiding kregen zodat ook zij konden participeren aan het ruilnetwerk. Spijtig genoeg werd dit project niet verder gesubsidieerd en, ondanks de goede resultaten, de facto stopgezet.

Het verschil tussen Buurtijd en LETS is dan ook de begeleiding vanuit een professioneel kader van de deelnemers uit kwetsbare doelgroepen. Ook wordt Buurtijd gekenmerkt door de deelname van organisaties, scholen, de lokale overheid (District Berchem), verschillende andere stedelijke diensten. Ten laatste heeft Buurtijd een kleinere actieradius en sterke lokale inbedding.

Straffe getallen

Over de deelnemers

- Momenteel tellen we 200 deelnemers; 135 vrouwen en 65 mannen, de helft zijn mensen uit kwetsbare doelgroepen. Slechts 5 personen haakten af wegens verhuis of te weinig tijd.
- Er zijn 26 organisaties lid.

Over de uitwisselingen

- De deelnemers waardeerden elkaar met 5.600 β . Bijna iedereen geeft zowel β uit als dat ze β ontvangen.
- Gemiddeld zijn er jaarlijks 5 transacties per persoon waarvan hij of zij 3 dingen doet en 2 dingen ontvangt. Besluit: een Buurtijd-lid gaat eerder iets doen dan iets vragen.
- 60% van het totaal aantal β wordt onderling uitgewisseld voor diensten, 15% wordt gebruikt om een tuintje te huren en 25% wordt omgeruild voor spullen.
- Deze diensten zijn het meest in trek:
 - › hulp bij flyeren, brieven bussen of organiseren van activiteiten (9%)
 - › hulp bij feesten (opbouw, afbraak, afwas, ...) (8,11%)
 - › allerlei hulp of info rond tuinieren en verzorgen van plantjes (5%)
 - › hulp bij klusjes of verhuizen (4,66%)
 - › verstellen van kledij (3,48%)

Personeel

Het project wordt gedragen door ongeveer 0,75 VTE. Twee werknemers staan in voor het dagelijks bestuur, de externe contacten, de projectontwikkeling en het bijeenbrengen van vraag en aanbod.

Enkele getuigenissen

Katrien (ze is ernstig ziek), per sms:

Het was fijn om jullie en al die mensen tijdens de picknick terug te zien! Leuk dat Buurtijd zo iets organiseert, het heeft me gestimuleerd om meer buiten te komen. Het is fantastisch dat Dominique mij via Buurtijd helpt om naar de winkel te gaan, ik sta er nu niet meer zo alleen voor hè, MERCI

Dankzij Buurtijd durfde ik eindelijk iemand vragen om boodschappen te doen! Waarvoor mercikes!! Supergoed meegevallen! Fijn eerste gesprekje gisteravond. Kort, duidelijk, goed. Dominique is een fijne toffe meid (nog zo vol energie). 20 minuten later kwam ze al een lijstje halen en vandaag of zondag komt ze de boodschappen al brengen en naar boven doen. Ik heb er een goed gevoel bij en denk dat we wel overeen gaan komen.

Tweede reactie Katrien:

Ondertussen zijn mijn boodschappen aangekomen, beetje spannend eerste keer, maar goed meegevallen. Er is 1 Buur afgesproken. We zien het allebei zitten om dit nog eens te doen. Een meisje uit duizend! Heel lief, vlot, attent, ge kunt ni beter hebben. Bedankt!

Reactie An

Bij Buurtijd krijgen mensen zoals Marc ook de kans om mee te doen.

(Marc heeft een mentale beperking)

Reactie Inneke (begeleider van de anderstalige Clara):

Gisteren had Clara afgesproken met An in de bibliotheek om samen te lezen. Ik heb vandaag bij Clara nagevraagd hoe het was. Ze was heel enthousiast, zei dat ze volgende week terug hebben afgesproken. Ze hebben eerst wat rondgekeken in de bib, wat boekjes gekozen en ook samen gelezen. Clara zei dat An haar goed verbeterd had.

Ik heb An ook proberen te bellen, maar na enkele keren de bezetton te horen, heb ik dan maar een sms gestuurd. Haar antwoord: 'Het was inderdaad fijn. Samen wat boekjes gezocht, oa avi, gedichten en ook een kinderbijbel. We zullen wekelijks op donderdag afspreken.' Tof hè!? Ik vind het alleszins super!

Reactie Oudercomité Lagere School:

Ben was een super Sinterklaas! De kinderen waren dol op hem! Wij waren zo blij dat we via Buurtijd een Sinterklaas vonden. Super hard bedankt!

(Ben heeft een psychische kwetsbaarheid)

Reactie Helga:

Mijn computer werd overspoeld met reclame. Wat ik ook aan het doen was, er verschenen voortdurend van die vensters bovenop het document waar ik mee bezig was. Daarnaast kreeg ik steeds een mededeling dat mijn computer op het punt stond te crashen. Ik heb van alles geprobeerd om het probleem op te lossen, maar ik raakte er niet uit. Ik ken er te weinig van. En mijn computer is nog maar een jaar oud!

Door Buurtijd heb ik Barak leren kennen. Door zijn hulp kan ik nu al mijn programma's gebruiken zonder die vervelende reclames! De computer is ook veel sneller geworden! Je kunt je niet voorstellen hoe opgelucht ik ben. En dankbaar natuurlijk.

Helga heeft Barak 3 6 gegeven. Helga biedt zelf heel wat diensten aan: ze is bereid te tolken naar het Duits, ze wil taarten bakken en anderstaligen helpen met Nederlands te oefenen. Daarnaast leent ze haar ladder uit.

Bio

Erica van Hylckama (°1936) is sinds 2011 in verschillende functies deeltijds in dienst bij Buurtwerk Posthof. Zo werkte ze mee aan het sociaal-artistieke project Buurtverhalen, ondersteunde ze mee het Buurtwerk en riep ze samen met coördinator Martine Eloy twee nieuwe werkingen in het leven: het laagdrempelig computerproject dot.com en het moestuinenproject. Momenteel is ze werkzaam voor Buurtijd. Erica is van opleiding sociaal-cultureel werker en is naast Posthof actief als regisseur in het theater.

Wim Deprez (°1981) is informaticus en programmeur van opleiding. Naast wiskundige modellen, bits en bytes, is hij vooral geboeid door de wereld om zich heen en hoe sociale interactie een belangrijke rol speelt in de huidige economische werkelijkheid. In 2013 krijgt hij bij Buurtwerk Posthof de kans om samen met Erica van Hylckama het project Buurtijd op te starten.

Meer weten?

Websites

- Buurtijd algemeen: <http://www.buurtijd.be>
- LETS algemeen: <http://www.letsvlaanderen.be>
- MuntUit, Nederlandstalig Informatieplatform voor Complementaire Munten (FairFin), zie <http://www.muntuit.eu>
- Complementaire muntsystemen: Igor Byttebier at TEDxFlandersSalon: <https://www.youtube.com/watch?v=ncR2X712w8w>

Boeken

- Bernard Lietaer, *Het Geld Van De Toekomst: Een Nieuwe Visie Op Welzijn En Een Humanere Wereld*, 2001.
- David Graeber, *Debt: The First 5,000 Years*, 2011.
- Bernard Lietaer, Anne Snick & Edgar Kampers, *Maak je buurt uitmuntend! Handboek gemeenschapsmunten voor lokale besturen en organisaties*, 2014, <http://www.thuisindestad.be/publicaties/Maak%20je%20buurt%20uitmuntend>

Contact

Buurtwerk Posthof vzw – Buurtijd
 Patriottenstraat 62
 2600 Berchem
 03 218 80 43 • 0483 42 83 83
info@buurtijd.be
www.buurtijd.be • www.buurtcentrum-posthof.be